

К.філол.н. Мойсеєнко С.М.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Комп'ютерний дискурс як нове комунікативне середовище

Сучасна теорія дискурсу почала оформлятися у самостійну область науки у межах численних досліджень лінгвістики тексту, хоча теорія дискурсу і сам термін «дискурс» належать до античної риторики. Саме в цей час лінгвістика вийшла за межі дослідження окремого ізольованого висловлювання або речення і перейшла до аналізу ланцюжку висловлень, що утворюють текст, основними характеристиками якого є цілісність, зв'язність і завершеність. Термін «лінгвістика тексту» багатьма лінгвістами вважався невдалим, і в деяких лінгвістичних роботах текст зв'язного мовлення був замінений на дискурс.

У сучасній лінгвістиці дискурс набуває статусу самостійної міждисциплінарної області дослідження, що відображає загальну тенденцію до інтеграції різних областей сучасної науки. В поняття дискурсу включаються не тільки текст, а й позамовні характеристики, такі як: прагматичні установки, цілі, світосприйняття адресанта і адресата, необхідні для розуміння тексту. Найбільш загальне розуміння дискурсу дозволяє говорити про те, що вже сформувалось нове середовище в міжособистісній комунікації, всередині якої народжується новий тип дискурсу – комп'ютерний, основними ознаками якого є віртуальність, глобальність, дистантність, опосередкованість, гіпертекстуальність. Розходження в думках виникають при визначенні конститутивних ознак комп'ютерного дискурсу, які роблять можливим назвати природну мову комунікації за допомогою комп'ютера дискурсом.

Поняття «комп'ютерний дискурс» можна трактувати з двох позицій: 1) будь-яке спілкування в комп'ютерних мережах; 2) спілкування на тематику, пов'язану з комп'ютерним дискурсом, під яким ми розуміємо всю сукупність текстів, об'єднаних спільною тематикою, пов'язаною із сучасними комп'ютерними технологіями [2: 67 – 72]. Тексти комп'ютерних технологій розглядаються як форма фіксації інформації писемної, адресатної, комунікативної і спрямованої на процес чи результат, узуальної (частково регламентованої) і вільної, дескриптивної (описової) і аргументативної.

Під комп'ютерним дискурсом слід розуміти спілкування, опосередковане електронними засобами комунікації, або комп'ютерну комунікацію. Незважаючи на деяку кількість термінів, що позначають комп'ютерне спілкування – комп'ютерний дискурс, електронний дискурс, інтернет-дискурс – в цілому, це – тотожні поняття, що позначають як обмін інформацією, так і спілкування за допомогою комп'ютера.

Комп'ютерним дискурсом ми вважаємо такий тип дискурсу, що представляє мовленнєву взаємодію користувачів чи спеціалістів-комп'ютерників безпосередньо чи в комп'ютерних мережах, і як поняття видове є реалізацією інваріантної моделі дискурсу, створеного представниками комп'ютерної спільноти з метою отримання нового знання, що представлене у вербальній формі та обумовлене комунікативними канонами комп'ютерного середовища.

За дуже короткий час (близько 15 – 20 років) комп'ютерна лексика стала частиною спілкування комунікантів різних соціальних груп. Крім того, вона отримала розповсюдження в текстах таких жанрів як наукова і навчальна література, науково-популярні журнали і наукова фантастика. Це пов'язано з метою опису і систематизації знань в області комп'ютерних технологій, а також зі зростаючим інтересом людей до цієї сфери. Ці тексти відображають комп'ютерні технології у жанровому смислі різноманітні, об'єднані тематичною спрямованістю, і репрезентують комп'ютерний дискурс як необхідну частину соціальної інтеракції і інформаційного обміну.

Сучасне розуміння дискурсу пов'язане з категоріями, структурами природної літературної мови в усній і письмовій формах.

Мова, що використовується в комп'ютерному дискурсі, має особливості функціонування – вона вживається в письмовій формі. Письмова мова в сфері Інтернет-комунікації характеризується адаптацією засобів розмовної мови (інтонація, тон) до письмової форми за допомогою паралінгвістичних засобів (малюнок, фотографія, шрифт, колір, графічні символи та ін.). При цьому стиснений, що економить зусилля і час адресанта, віртуальний жанр не сприяє деталізації опису, яка властива традиційній письмовій мові – що могло хоча б частково компенсувати відсутність паравербальних засобів.

Нова фактура мови в електронній комунікації (матеріал мови, оброблений засобами мови для створення мовних знаків) пов'язана з високим ступенем інтерактивності, маніпулятивності, мультимедійності, гіпертекстом, оперативністю.

Не існує на сьогоднішній день чітких норм вживання мовних засобів у сфері електронної комунікації. Комунікація в Інтернеті стає найпопулярнішою, глобальною, з'явилася третя форма мови, поряд з усною і письмовою, – форма електронного листа. Спілкування в чатах, форумах, гостьових книгах, конференціях, електронною поштою є досить специфічним явищем, що стирає межі між усною і письмовою формою комунікації. Це свідчить про виникнення нової форми мовленнєвої взаємодії – письмової розмовної мови.

Комп'ютерний дискурс виділяють за класифікаційними критеріями: сферою комунікації, соціальним контекстом, адресатом як продуцентом інформації, адресатом – користувачем, генератором ідей та сукупністю мовних засобів.

Аналізуючи текст статті, базовою тематикою якого є «комп'ютерна наука», спостерігаються декілька категорій, пов'язаних системою. До таких категорій належать: системноутворюючі, системнонабуті і системнонейтральні категорії дискурсу. Системноутворюючі категорії вважаються найбільш

загальними, головними, обов'язковими ознаками, за якими текст визначається як такий. До таких ознак належать:

- авторство – намір автора спродувати текст;
- адресатність – спрямованість продукованого тексту на передбаченого адресата;
- інформативність – властивість тексту нести відомості про оточуючий світ, які можуть бути сприйняті адресатом;
- інтертекстуальність – багатомірний зв'язок окремого тексту з іншими текстами за змістом, за структурою формально-знакового вираження [1: 3 – 22].

Важливою особливістю авторства тексту є авторитетність: посилання на авторитет автора, на його досягнення в певній науковій сфері, велика кількість наукових робіт цього автора, систематизація наукових даних, посилання на суспільну думку.

Ідея адресатності є ключовою ознакою. Оскільки вона представляє установку на читача, що проявляється у різних комунікативних ситуаціях.

Значну роль у формуванні комп'ютерного дискурсу відіграє інформативна функція, яку можна визначити як пояснення, що включає закріплення процесу пізнання і збереження знань (епідемічна функція), отримання нових знань (когнітивна функція), передача спеціальної інформації (комунікативна функція). Інформативність тексту – це ступінь його смислової та змістової новизни для читача, яка полягає у тематиці й авторській концепції, системі авторських оцінок предмету думки.

Таким чином, характеристики процесу спілкування за допомогою комп'ютера дозволяють передбачити виникнення особливого функціонального різновиду мови, який може бути названий «комп'ютерною мовою»; реалізація комп'ютерної мови в умовах комп'ютерного або «близько комп'ютерного» спілкування породжує нову мовленнєву реальність – комп'ютерний дискурс.

Література:

1. Михайлова Е.В. Интертектуальность в научном дискурсе (на материале статей)/Е.В. Михайлова//Автореф.дис. ... канд.филол.наук. – Волгоград, 1999. – 22 с.
2. Самаричева А. И. Англоязычное влияние на немецкий компьютерный дискурс/А.И.Самаричева//Язык, коммуникация и социальная среда. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 2001. – Вып.1. – С. 67 – 72.